

RIMAS ČERNIUS

LIETUVIŲ KALBOS PRATIMAI

DEŠIMTAJAI KLASEI

JAV LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ŠVIETIMO TARYBA
CHICAGO

2007

PRIEGAIDĖ

Sakinyje

Tavo draugas greitai auga.

yra du žodžiai, kurie turi dvibalsį au: draugas ir auga. Tačiau, tariant šiuos žodžius, dvibalsis au skirtingai skamba. Žodyje draugas tvirčiau tariame garsą u, o žodyje auga tvirčiau tariame garsą a. Ta balso gaida, tariant šiuos žodžius, vadinasi priegaidė. Priegaidei, arba balso gaidai, pažymėti turime tam tikrus ženklus. Pvz., norėdami pažymėti, kad žodyje auga tvirčiau tariama pirmoji dvibalsio au dalis, t.y. garsas a, rašome ant tos raidės dešininį tvirtapradės priegaidės ženklą //:

áuga.

O norėdami pažymėti, kad žodyje draugas tvirčiau tariama antroji dvibalsio au dalis, t.y. garsas u, rašome ant tos raidės riestinį tvirtagalės priegaidės ženklą /~/:

draūgas.

Yra ir trečia priegaidė lietuvių kalboje. Tai trumpinė priegaidė /\/. Ji žymi tuos kirčiuotus skiemenis, kurie tariami trumpai. Pvz. žodžių

gera šeima

kirčiuoti skiemenys yra paskutinieji, ir jie tariami trumpai. Todėl ant raidžių a rašomas trumpinės priegaidės ženklas:

gerà šeimà

Tad yra trys priegaidės lietuvių kalboje:

1/ tvirtapradė priegaidė	//	áuga
2/ tvirtagalė priegaidė	/~/	draūgas
3/ trumpinė priegaidė	/\	šeimà

PRATIMAS 1

a/ Perrašykite sakinius, pabraukite tuos žodžius, kurie turi dvibalsį au, ir juos sukirčiuokite, užrašydami priegaidės ženklus.

1. Aštuntos klasės auklėtoja šaukia tave.

2. Laumės traukė piemenį į miško gilumas.
  3. Rugių laukas laukia saulės.
  4. Naujas siurblys greitai traukia dulkes.
  5. Nors pradėjo niauktis, visi dar norėjome plaukti į salą.
  6. Stovyklautojai suruošė laužą netoli plataus lauko.
- b/ Perrašykite sakinius, pabraukite tuos žodžius, kurie turi dvibalsį ei, ir juos sukirčiuokite, užrašydami priegaidės ženklus.

1. Afroditė yra mėilės deivė.
2. Tėvai nenorėjo leisti Vytautui eiti į kiną.
3. Tik meistras gali deimantą apipiaustyti.
4. Viršininkas leido keleiviams pailsėti.
5. Tas paveikslas yra labai keistas.
6. Reikia Astą pasveikinti su laimėjimu.

Jeį skiemuo baigiasi balsiu, tas skiemuo vadinasi atviras skiemuo. Kai atviras skiemuo baigiasi balsiais a ar e ir jis yra kirčiuotas, balsiai a ir e gauna tvirtagalę priegaidę. Pvz. žodžių

ge/ras na/mas

kirčiuoti skiemenys yra pirmieji, ir tie skiemenys yra atviri. Todėl rašome ant balsių e ir a tvirtagalės priegaidės ženklą:

gēras nāmas

Tačiau, jei balsiai a ir e yra žodžio gale kirčiuotame skiemenyje, jie gauna trumpinę priegaidę:

laukè; audrà.

Balsiai i ir u visada tariami trumpai, nors ir yra kirčiuotame skiemenyje. Todėl jie tuo atveju gauna trumpinę priegaidę:

žino; buvo

PRATIMAS 2

Perrašykite sakinius ir sukirčiuokite pabrauktus žodžius.

1. Prie kėlio gražūs nāmas stovėjo.
2. Ant stalo gulėjo ilga adata.
3. Seni batai stovėjo kampe.
4. Kalvis kala geležį.
5. Didelė banga lekia į mus.
6. Vienas sako, kitas daro.
7. Prie kelio buvo tamsu ir neramu.
8. Graži aušra prašvito.
9. Dešinėje kelio pusėje yra didelis miškas.
10. Kvepia šile medžių lapai.

PRATIMAS 3

Perrašykite sakinius ir sukirčiuokite pabrauktus žodžius.

1. Medėlis jau didelis ir gražūs išáugo.
2. Laužas linksmi dega.
3. Tame name gyvena žilas senukas.
4. Vaikas rašo seseriai laišką.
5. Liepa visada pilna paukščių.
6. Saulė jau leidžiasi per šilus.
7. Gražūs ir baugūs yra tie kalnai.
8. Vidurnakty taip tyku, kad girdi, kaip jaunas lapas arba žiedelis ant šakelių kraunas.
9. Seštų metų Joniukas gano žąsis.
10. Diena buvo nešalta, bet apsiniaukusi.